XORIJIY TIL YO‘NALISHI TALABALARINING XORIJIY TILLARNI O‘RGANISHIGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

Bobonazarova Fazilat Pardaboyevna
Zarmed Universiteti Samarqand
kampusi, “Xorijiy filologiya” kafedrasi assistent o’qituvchisi
Samarqand, O’zbekiston

Annotatsiya. Ushbu tezisda xorijiy til yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarning xorijiy tillarni samarali o‘zlashtirishiga qo‘yiladigan zamonaviy talablar tahlil qilinadi. Shuningdek, tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini integrativ rivojlantirish, autentik materiallardan foydalanish hamda talabaning mustaqil ta’lim faoliyatini tashkil etish masalalariga e’tibor qaratiladi. Xorijiy til yo‘nalishi talabalariga qo‘yiladigan talablarning tizimli ravishda amalga oshirilishi kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy va kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning muhim omili sifatida yoritiladi.

Kalit so‘zlar: kommunikativ kompetensiya, multimodal savodxonlik, autentik material, tinglab tushunish, madaniyatlararo kompetensiya.

Абстракт: В данной работе анализируются современные требования к эффективному освоению иностранных языков студентами, обучающимися по специальности «Иностранные языки». Также уделяется внимание вопросам интегративного развития навыков аудирования, говорения, чтения и письма, использованию аутентичных материалов и организации самостоятельной учебной деятельности студентов. Систематическое внедрение требований к студентам, обучающимся по специальности «Иностранные языки», рассматривается как важный фактор развития профессиональной и коммуникативной компетенции будущих специалистов.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, мультимодальная грамотность, аутентичный материал, понимание на слух, межкультурная компетентность.

Abstract: This thesis analyzes the modern requirements for the effective acquisition of foreign languages by students specializing in foreign languages. It also focuses on the integrated development of listening, speaking, reading and writing, the use of authentic materials, and the organization of students’ independent learning activities. The systematic implementation of these requirements is highlighted as a crucial factor in developing the professional and communicative competence of future specialists.

Key words: communicative competence, multimodal literacy, authentic material, listening comprehension, intercultural competence.

Bugungi globallashuv, xalqaro akademik hamkorlik va raqamli kommunikatsiya sharoitida xorijiy tillarni bilish oliy ta'limning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, xorijiy til yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun tilni o‘rganish faqat grammatik qoidalar va lug‘at boyligini egallash bilan cheklanmaydi. Bunday talabalar xorijiy tildan kommunikativ, kasbiy-akademik, madaniyatlararo va multimodal kompetensiyalarni shakllantirishi lozim.

Xorijiy til yo‘nalishi talabalariga qo‘yiladigan talablar, avvalo, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyati bilan bog‘liq. Chunki mazkur yo‘nalish bitiruvchilari o‘qituvchi, tarjimon, filolog, tadqiqotchi, muharrir, xalqaro kommunikatsiya mutaxassisi kabi faoliyatlarda ishlashi mumkin. Shu sababli talaba xorijiy tilni to‘g‘ri tushunish, undan samarali foydalanish, turli vaziyatlarda muloqot qilish, axborotni tahlil qilish va uni boshqa shaklda ifodalash qobiliyatiga ega bo‘lishi kerak.

Birinchi navbatda, ***lingvistik kompetensiya*** muhim ahamiyat kasb etadi. Talaba xorijiy tilning fonetik, leksik va grammatik tizimini puxta o‘zlashtirishi, so‘z va grammatik konstruksiyalarni kontekstga mos ravishda qo‘llay olishi kerak. Bunda grammatik bilimlarni faqat nazariy jihatdan bilish emas, balki ularni og‘zaki va yozma kommunikatsiyada amaliy qo‘llash asosiy talab sifatida belgilanadi.

Yana bir muhim ko‘nikma ***kommunikativ kompetensiya*** hisoblanib xorijiy til yo‘nalishi talabasi kundalik, akademik va kasbiy vaziyatlarda muloqotga kirisha olishi, savol berishi va javob qaytarishi, o‘z fikrini asoslay olishi, suhbatdoshning fikrini tushunishi va kommunikativ vaziyatga mos til vositalarini tanlashi zarur. Demak, til o‘rganishning asosiy natijasi til birliklarini bilish bilan birga, ulardan kommunikativ maqsadga muvofiq foydalanish qobiliyatida namoyon bo‘ladi.

Bundan tashqari, ***tinglab tushunish kompetensiyasi***ga alohida e'tibor qaratish talab etiladi. Real kommunikativ muhitda nutq turli tezlik, talaffuz, intonatsiya va kommunikativ sharoitlarda namoyon bo‘ladi. Shu sababli talabalar dialog, monolog, intervyu, ma'ruza, podkast, videomaterial va boshqa autentik nutq namunalarini tinglab, asosiy va ikkilamchi axborotni ajratish, kontekstni anglash hamda eshitilgan ma'lumot asosida xulosa chiqarish ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari kerak.

O‘qish va yozish kompetensiyalarini" rivojlantirish muhimdir. Talaba turli janrdagi akademik, ilmiy, kasbiy va ommabop matnlarni tushunishi, asosiy g‘oyani aniqlashi, kerakli ma'lumotni topishi va matn mazmunini tahlil qilishi lozim. Yozma nutqda esa fikrni mantiqiy va izchil ifodalash, akademik va kasbiy uslubga rioya qilish, turli janrdagi yozma ishlarni yaratish talab qilinadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida ***madaniyatlararo kompetensiyani*** shakllantirish zarur. Til va madaniyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lganligi sababli xorijiy tilni o'rganuvchi talaba ushbu tilda so'zlashuvchi xalqlarning kommunikativ me'yorlari, nutq etiketi va madaniy xususiyatlarini ham tushunishi kerak. Bu turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish imkoniyatini kengaytiradi.

Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi ***multimodal savodxonlikka*** qo'yiladigan talablarni ham kuchaytirmoqda. Bugungi kunda xorijiy tildagi axborot faqat yozma matn ko'rinishida emas, balki rasm, audio, video, diagramma, jadval, infografika va boshqa raqamli shakllarda taqdim etiladi. Shu bois talaba turli modal shakllardagi axborotni tushunishi, ular o'rtasidagi mazmuniy bog'liqlikni aniqlashi va olingan axborotni boshqa shaklda qayta ifodalashi lozim. Bunday yondashuv bir vaqtning o'zida tinglab tushunish, leksik, kommunikativ, kognitiv va multimodal ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bu jarayonda autentik materiallar alohida metodik ahamiyatga ega. Chunki real hayotdan olingan materiallar talabalarga xorijiy tilning tabiiy qo'llanishini kuzatish va o'rganish imkonini beradi. Bunda materialning o'zi bilan bir qatorda uning talabaning til darajasi, ehtiyoji va dars maqsadiga mosligi ham hisobga olinishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, xorijiy til yo'nalishi talabalarining xorijiy tillarni o'rganishiga qo'yiladigan talablar kompleks, kommunikativ, integrativ va kasbiy yo'naltirilgan xarakterga ega bo'lishi lozim. Talabadan faqat til qoidalarini bilish emas, balki xorijiy tildagi axborotni tinglab va o'qib tushunish, fikrni og'zaki va yozma shaklda ifodalash, turli madaniy muhitlarda muloqot qilish, multimodal axborotni tahlil qilish hamda raqamli vositalardan samarali foydalanish kompetensiyalari talab etiladi.

Ayniqsa, tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarining integratsiyasi muhim ahamiyatga ega. Chunki real kommunikativ vaziyatlarda ushbu ko'nikmalar alohida emas, balki o'zaro bog'liq holda namoyon bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, autentik materiallar va multimodal resurslardan foydalanish talabalarning xorijiy tilni real kommunikativ muhitga yaqin sharoitda egallashiga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

2. Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press. CEFR til dasturlarini ishlab chiqish, o'qitish materiallarini yaratish va til kompetensiyasini baholash uchun umumiy asos sifatida qo'llanadi.

3. Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. Language Teaching, 40(2), 97–118. https://doi.org/10.1017/S0261444807004144.
4. Kress, G. (2010). Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication. London: Routledge.
5. Tomlinson, B. (2012). Materials development for language learning and teaching. Language Teaching, 45(2), 143–179. https://doi.org/10.1017/S0261444807000528.
6. Vandergrift, L., & Goh, C. C. M. (2012). Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action. New York: Routledge.